

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa

Situācija Eiropas Savienībā, stādu ievēšana no trešajām valstīm, MK noteikumi

Augu karantīnas departaments

10.04.2019

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – palielinās augu apdraudējums ES

<https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-166591>

Saskaņā ar EFSA's atzinumu, kā
saimniekaugi var būt vairāk kā 300
dažādas augu sugas.

Izplata vektori, viens no tiem – putu
cikāde

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā Itālija

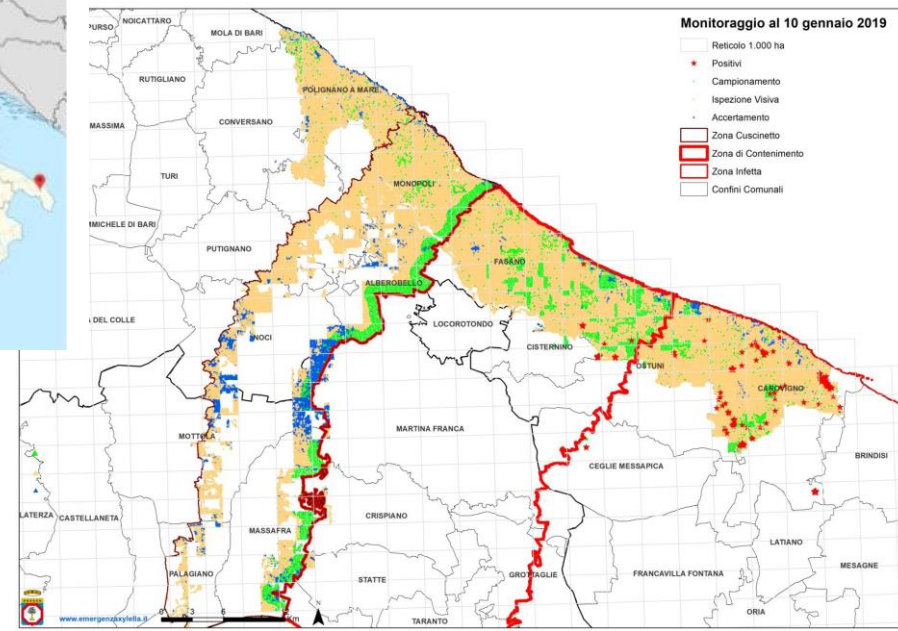
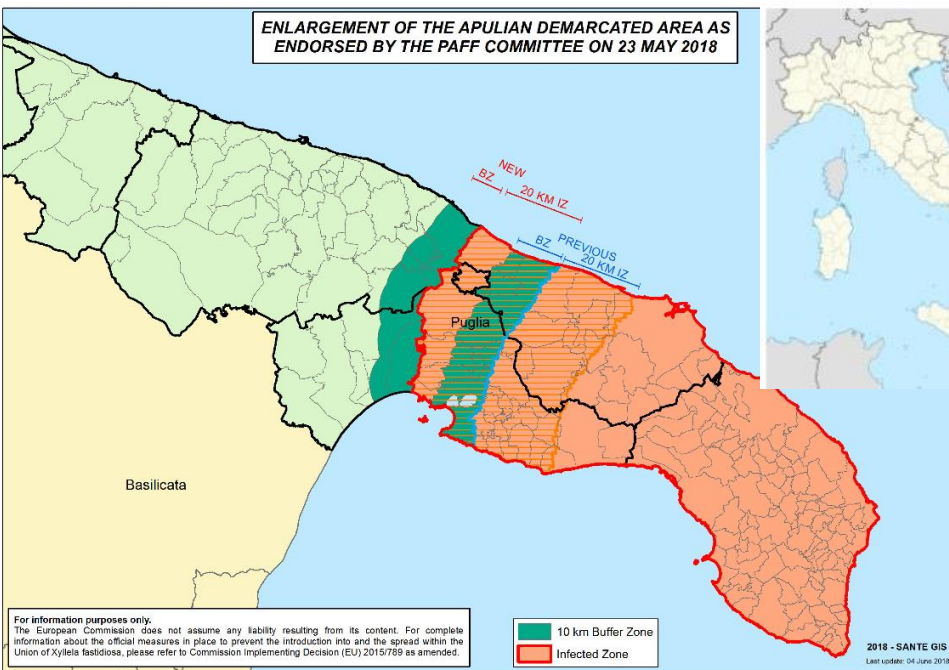

Valsts augu
aizsardzības dienests

2013.gada oktobris, kad masveidā sāka iet bojā olīvkoki.

2018.gadā inficēts olīvkoks konstatēts 120 km attālumā pirmajiem inficētajiem kokiem 2013.gadā

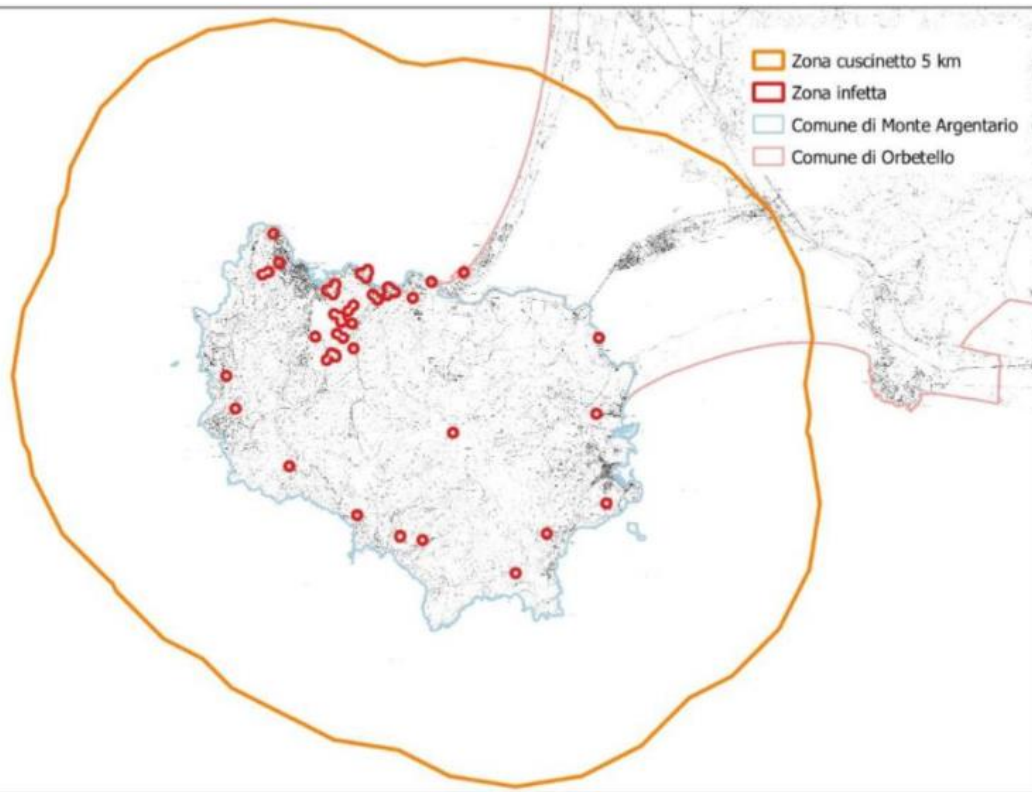

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā **Itālija**

2018.gadā inficēti augi (*Spartium junceum*, *Polygala myrtifolia* un *Prunus amygdalus*) konstatēti Toskānas reģionā

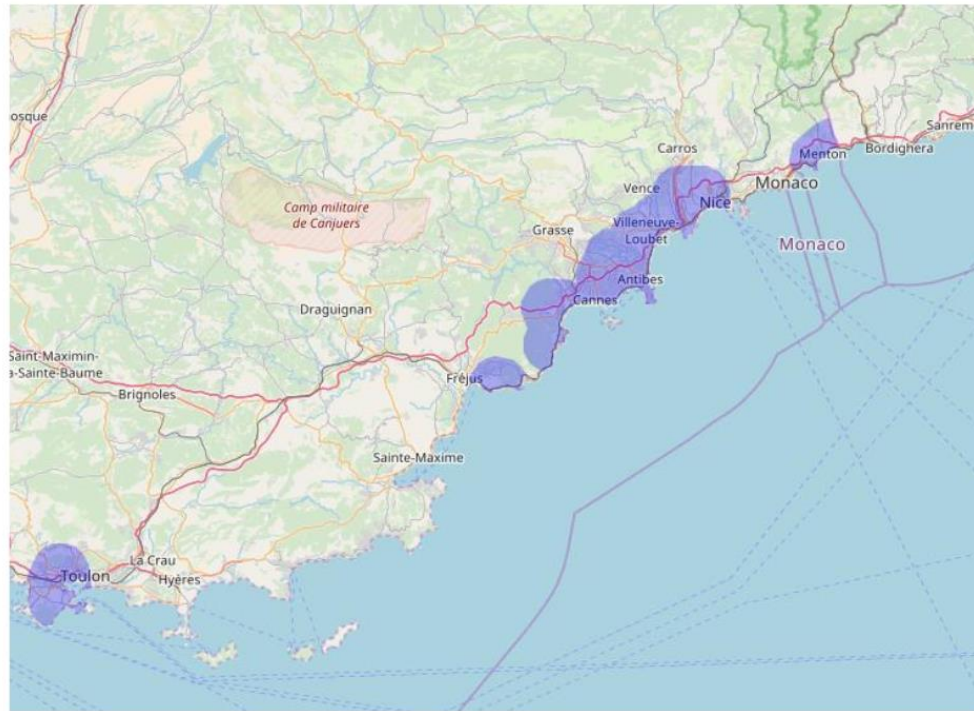
Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā **Francija**

2015.gada jūlijs Korsika
(visa teritorija)

Inficētie augi –
galvenokārt dekoratīvie
augi (*Polygala myrtifolia*)

2015.gada oktobris FR
kontinentālajā daļā
Provence-Alpes-Côte
d'Azur (Provansa-Alpi-
Azūra Krasts) reģions

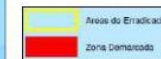
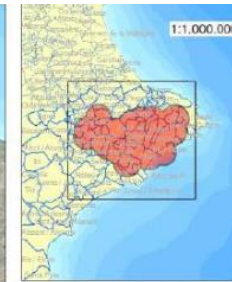

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā Spānija

2016.gada oktobris
Baleāru salas
(Maljorka, Menorka
un Ibiza)

2017.gada jūnijs ESP
kontinentālā daļa
(Alikante) (mandeles,
Polygala myrtifolia,
dažādi dekoratīvie
augi)

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural	
Direcció General de Agricultura, Ganaderia y Pesca	
PLAN DE CONTROL DE <i>Xylella fastidiosa</i>	
PROVINCIA DE ALICANTE	
Zona Demarcada	
Escala	Fecha
1:105.103	05/2016

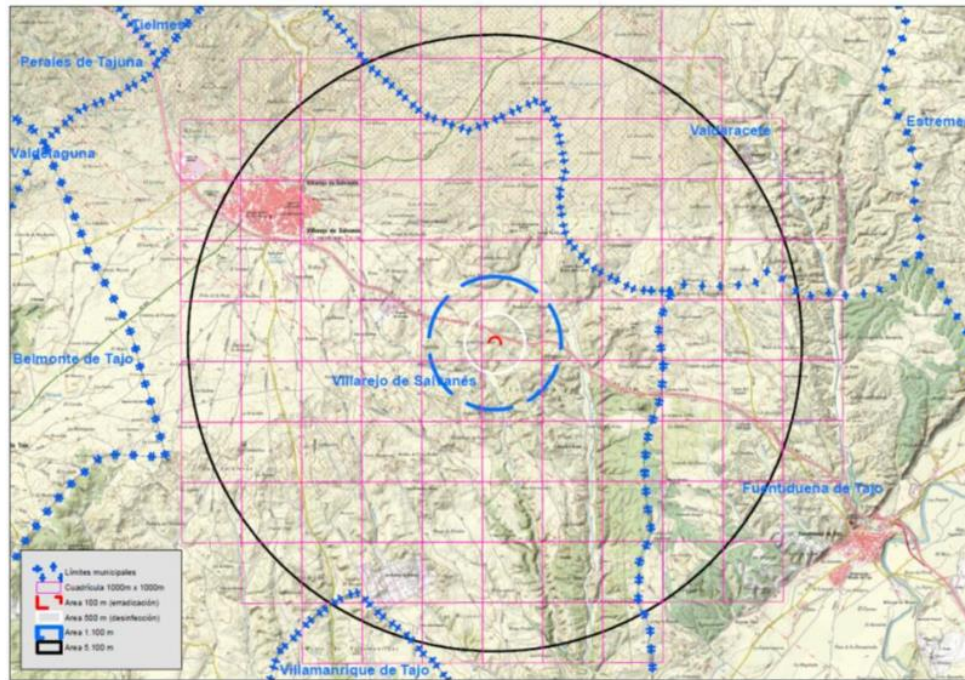

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā **Spānija**

2018.gada aprīlī Madrides
reģionā

- olīvkoks

Source: Madrid

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā **Portugāle**

2019.gada janvārī *Lavandula dentata* puķu dobē (6 gadus veca) Santo Inácio zooloģiskajā dārzā, Porto tuvumā

100m rādiusā pēc paraugu ņemšanas iznīcināti 204 augi (*L. dentata*, *L. angustifolia*, oleandri, rozmarīns, *Veronica elliptica*)

Species	Nº of plants destroyed 08/01/2019)
<i>Lavandula dentata</i>	95
<i>Rosmarinus officinalis</i>	10
<i>Lavandula angustifolia</i>	70
<i>Nerium oleander</i>	10
<i>Veronica elliptica</i>	19

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā **Vācija**

- ✓ 2016.gada maijs
- ✓ Konstatēja vēl 3 (+) augus
- ✓ iznīcināja visus augus (apm 99 tūkst.), kas auga dārzniecībā un uzskata, ka organisms ir iznīcināts
- ✓ 2017.gadā veica apsekojumu 10km BZ, 1km – vektoru apsekojums
- ✓ Intensīvs apsekojums 500m BZ
- ✓ Turpināja veikt apsekojumus arī 2018. un turpinās 2019.gadā

Valsts augu
aizsardzības dienests

Xylella fastidiosa – situācija Eiropas Savienībā **Beļģija**

2018.gada septembrī – vairumtirdzniecības bāzē no
ESP ievesti olīvkoki – 3 + 1 (no 2
piegādātajiem)

Veikta izsekojamību pārdotajiem olīvkociem. Visi
olīvkoki iznīcināti

Apturēta jebkāda augu tirdzniecība no šīs
vairumtirdzniecības bāzes

Apkārtējās teritorijas apsekojums un vektoru
testēšana

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitārie pasākumi Eiropas Savienībā

Komisijas lēmums (ES) 2015/789 par pasākumiem *Xylella fastidiosa* izplatības ierobežošanai, kas regulāri tiek papildināts un precizēts

2018. gada 16. oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr. 640 «Fitosanitārie pasākumi un to piemērošanas kārtība augu un augu produktu aizsardzībai pret *Xylella fastidiosa* (Wells et al.)» pārņem EK lēmumā noteiktās prasības.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Normatīvie akti

Nosaka:

- ✓ **apsekojumu veikšanu** – tie jāveic saskaņā ar EK noteiktajām vadlīnijām https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/ph_biosec_legis_guidelin_es_xylella-survey.pdf
- ✓ **laboratorijas testēšanas metožu izmantošanu** – nodalītas metodes, ko izmanto testēšanai paraugiem, kas ņemti teritorijā, kurā iepriekš nav konstatēta *Xylella* un norobežotajā teritorijā. Metožu saraksts pieejams EK mājaslapā https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/ph_biosec_legis_emergency_comm-db-xylella-validated-tests.pdf
- ✓ piemērojamus **fitosanitāros pasākumus**
- ✓ prasības saimniekaugu:
 - ✓ ieviešanai no trešajām valstīm
 - ✓ pārvietošanai ES

Valsts augu
aizsardzības dienests

Normatīvie akti

Saimniekaugi – tās augu sugas / ģintis, kas minētas [Ministru kabineta noteikumu](#) 1.pielikumā (**garais saraksts** – pašlaik **228** augu sugas/ģintis) (EK lēmuma (ES) 2015/789 1.pielikums)

Datu bāzē minētās saimniekaugu sugas – tās saimniekaugu augu sugas / ģintis, kas ES teritorijā konstatētas kā uzņēmīgas pret *Xylella* vai kādu no tās pasugām (īsa saraksts).

Saraksts ievietots EK mājaslapā un regulāri tiek atjaunināts (ja konstatē *Xylella* uz citu augu sugu/ģinšu augiem kā iepriekš). Pēdējais atjauninājums Nr.11 – 19.09.2018.

VAAD publicē mājaslapā un «Latvijas vēstnesī».

https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/emergency_measures/xylella-fastidiosa/susceptible_en

Valsts augu
aizsardzības dienests

Normatīvie akti

Aizliegts ievest stādīšanai paredzētus **Kostarikas** vai **Hondurasas** izcelsmes kafijkoka ***Coffea*** augus (izņemot sēklas)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Normatīvie akti

I. Saimniekaugu izcelsme ir trešajās valstīs, kurās organisms **nav sastopams**:

- ✓ attiecīgās valsts dienests ir **rakstiski** informējis **EK**, ka šajā valstī organisms nav sastopams

Informācija atrodama EK mājaslapā (piemēram, Austrālija, Izraēla, Moldova, Norvēģija, Turcija, Ukraina u.c.)

- ✓ FS papildu deklarācijā norādīts, ka organisms šajā valstī nav sastopams
- ✓ Veikta kontrole ieviešanas punktā, **paraugus ņem tikai pazīmju gadījumā**

Valsts augu
aizsardzības dienests

Normatīvie akti

https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/emergency_measures/xylella-fastidiosa/declarations-non-eu_en

Declarations from non-EU countries concerning the status of *Xylella fastidiosa*

Pest free countries according to Article 16 of Commission Implementing Decision (EU) 2015/789

- Australia - 29 June 2015
- Albania - 12 March 2019
- Bosnia and Herzegovina - 7 July 2016
- Chile - 5 June 2015
- Columbia - 18 June 2015
- Ecuador - 24 August 2016
- Egypt - 27 December 2015
- El Salvador - 17 September 2015
- Ethiopia - 1 July 2015
- Ghana - 5 December 2017
- India - 7 June 2016
- Indonesia - 8 June 2015
- Israel - 21 May 2015

Valsts augu
aizsardzības dienests

Saimniekaugu ievēšana no trešajām valstīm

Kafijkoka ***Coffea***, ***Lavandula dentata*** L., oleandra ***Nerium oleander*** L., Eiropas olīvkoka ***Olea europaea*** L., ***Polygala myrtifolia*** L., un parastās mandeles ***Prunus dulcis*** (Mill.) D.A. Webb stādīšanai paredzētos augus, izņemot sēklas, drīkst ievest **no trešajām valstīm**, kurās organisms **nav sastopams**, ja izpildītas noteiktas papildus prasības

(Augi katru gadu audzēšanas vietā pārbaudīti, atbilstošā laikā ņemti paraugi saskaņā ar ISPM 31 (izmantojot shēmu - 99% ticamība, lai noteiktu inficētu augu klātbūtni 5 % līmenī) un laboratoriski testēti. Paraugi ņemti no augiem ar simptomiem, no bezsimptomu augiem tuvumā augiem ar pazīmēm vai arī augiem bez pazīmēm)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Saimniekaugu ievēšana no trešajām valstīm

II. Ja saimniekaugu izcelsme ir no **organisma brīva teritorija (PFA) trešajās valstīs**, kurās organisms ir sastopams, tos drīkst ievest Latvijā, ja ir izpildītas šādas prasības:

- teritoriju saskaņā ar ISPM standartiem par brīvu no organisma (PFA) atzinusi attiecīgās valsts dienests un šīs **teritorijas nosaukumu** rakstiski paziņojis EK
- fitosanitārā sertifikāta ailē "Izcelsmes vieta" ir norādīts teritorijas nosaukums;
- ievēdot Latvijā tie vizuāli pārbaudīti un **nemti paraugi laboratoriskai testēšanai**. Ne simptomi, ne organisma klātbūtne vizuālajā pārbaudē un laboratoriskajā testēšanā nav konstatēta.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Saimniekaugu ievēšana no trešajām valstīm

III. Ja saimniekaugu izcelsme ir **trešajās valstīs**, kurās organisms ir sastopams, tos drīkst ievest Latvijā, ja ir izpildīta virkne papildu prasību:

- ✓ augi audzēti konkrētām **prasībām atbilstošās** audzēšanas **vietās**, ko attiecīgās valsts dienests saskaņā ar attiecīgajiem ISPM standartiem atzinis par brīvu no organisma un tā vektoriem. Šo vietu saraksts un atrašanās vieta rakstiski paziņota EK
- ✓ tā ir fiziski aizsargāta pret organisma iekļūšanu ar tā vektoriem
- ✓ šajā audzēšanas vietā un 100m platā teritorijā ap to ir veiktas fitosanitārās apstrādes pret organisma vektoriem
- ✓ katru gadu audzēšanas vietā katrai saimniekaugu sugai vispiemērotākajā laikā ņemti reprezentatīvie paraugi, kas laboratoriski testēti
- ✓ šajā audzēšanas vietā un 100m platā teritorijā ap to vektora lidošanas sezonā katru gadu tiek veiktas vismaz divas oficiālas pārbaudes
- ✓ visā augu audzēšanas laikā ne organisma simptomi, ne tā vektori nav konstatēti vai arī, ja aizdomīgi simptomi novēroti, ir veikta laboratoriskā testēšana, kurā organisms nav konstatēts

Valsts augu
aizsardzības dienests

Augu pases nepieciešamība

Augu pase vajadzīga:

- ✓ **datubāzē** minētajiem augiem /augu sugām (stādīšanai paredzētiem augiem)- audzēšanas vietā veikta pārbaude saskaņā ar EK apsekojumu vadlīnijām, **paraugi** ņemti **simptomu** gadījumā
- ✓ *Coffea*, *Lavandula dentata* L., *Nerium oleander* L., *Olea europaea* L., *Polygala myrtifolia* L. un *Prunus dulcis* (Mill.) D.A. Webb **stādīšanai paredzētiem augiem:**
 - ✓ audzēšanas vietā veikta pārbaude, **ņemti paraugi** ar vai bez simptomiem saskaņā ar ISPM 31 (lai ar **ticamību 99 %** var noteikt inficētu augu klātbūtni **5 % līmenī**);
 - ✓ 3 gadus jāglabā informācija par piegādātajiem un saņemtajiem augiem

Valsts augu
aizsardzības dienests

ISPM 31 Metodoloģijas paraugu ņemšanai no kravām

1. tabula. Parauga minimālais lielums, ja ticamības līmenis ir 95 % un 99 % un noteikšanas līmenis mainās atbilstoši partijas apjomam, hiperģeometriskais sadalījums

Vienību skaits partijā	P = 95 % (ticamības līmenis)					P = 99 % (ticamības līmenis)				
	% noteikšanas līmenis × noteikšanas efektivitāte					% noteikšanas līmenis × noteikšanas efektivitāte				
	5	2	1	0,5	0,1	5	2	1	0,5	0,1
25	24*	-	-	-	-	25*	-	-	-	-
50	39*	48	-	-	-	45*	50	-	-	-
100	45	78	95	-	-	59	90	99	-	-
200	51	105	155	190	-	73	136	180	198	-
300	54	117	189	285*	-	78	160	235	297*	-
400	55	124	211	311	-	81	174	273	360	-
500	56	129	225	388*	-	83	183	300	450*	-
600	56	132	235	379	-	84	190	321	470	-
700	57	134	243	442*	-	85	195	336	549*	-
800	57	136	249	421	-	85	199	349	546	-
900	57	137	254	474*	-	86	202	359	615*	-
1 000	57	138	258	450	950	86	204	368	601	990
2 000	58	143	277	517	1553	88	216	410	737	1800

Valsts augu
aizsardzības dienests

Augu pase nepieciešamība

Augu pases **nav vajadzīgas**, ja augus pārdod t.s.
«gala lietotājam»

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Norobežotās teritorijas izveide. To veido:

- ✓ **inficētā zona** (ietver inficētos augus, augus ar simptomiem un iespējami inficētos augus (augi ar vai bez simptomiem, kas atrodas inficēto augu tiešā tuvumā, kam ir kopīga izcelsme ar inficētajiem augiem, vai kas audzēti no inficētajiem augiem)
- ✓ **buferzona** (vismaz 5 km platumā ap inficēto zonu)

VAAD publicē mājaslapā un «Latvijas vēstnesī» lēmumu par norobežotās teritorijas noteikšanu un tās karti

Ja buferzonā tiek konstatēts organisms, dienests pārskata inficētās zonas un buferzonas robežas un tās attiecīgi paplašina

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Apsekojuma veikšana **buferzonā**:

- ✓ vismaz 1 km platumā ap inficēto zonu apsekojumu veic režģveida tīklā ar iedalījumu 100 × 100 m kvadrātos
- ✓ pārējā buferzonā - režģveida tīklā ar iedalījumu 1 × 1 km kvadrātos

Katrā no šiem kvadrātiem:

- ✓ veic vizuālo pārbaudi
- ✓ **ņem paraugus** no augiem **ar** organisma **simptomiem**, kā arī no **bezsimptomu** augiem, kuri atrodas tuvumā augiem ar simptomiem
- ✓ paraugus laboratoriski testē

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Norobežotajā teritorijā jāveic šādi fitosanitārie pasākumi:

- ✓ jāiznīcina sadedzinot visi inficētie augi un **100 m rādiusā ap inficēto augu** (inficētajiem augiem) - augi ar simptomiem, iespējami inficētie augi un visi **datubāzē** minētie **saimniekaugie** neatkarīgi no to veselības stāvokļa
- ✓ pirms augu pārvietošanas iznīcināšanai, jāveic to **apstrāde** ar **augu aizsardzības līdzekļiem** pret organisma vektoriem (jāapstrādā arī tie augi, kas var būt vektoru saimniekaugi)

Augu iznīcināšanu veic uz vietas vai tuvākajā vietā, kura inficētajā zonā paredzēta šim nolūkam

Augu iznīcināšana jāveic tā, lai novērstu organisma izplatīšanos

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

VAAD norobežotajā teritorijā:

- ✓ ņem paraugus no **saimniekaugiem (garais saraksts)** 100 m rādiusā ap katru inficēto augu saskaņā ar atbilstošajiem ISPM standartiem un tos laboratoriski testē
- ✓ veic **turp un atpakaļ izsekojamību** (noskaidro organisma iespējamo izcelsmi, saimniekaugu izcelsmi, to augu izcelsmi, kuri tika pārvietoti pirms norobežotās teritorijas izveides, augu pārvietošanu ārpus norobežotās teritorijas)
- ✓ **katru gadu veic apsekojumus** - vizuāli pārbauda **saimniekaugus**, ņem paraugus no augiem ar simptomiem un no bezsimptomu augiem, kuri atrodas tuvumā augiem ar simptomiem, un veic šo paraugu laboratorisko testēšanu
- ✓ vāc/ķer un laboratoriski testē vektorus

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

VAAD uzstāda informatīvas zīmes, kas norāda attiecīgās norobežotās teritorijas, tostarp inficētās zonas un buferzonas, robežas

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Atkāpes no prasībām

Var **samazināt buferzonu līdz 1 km**, ja *Xylella* sākotnējā klātbūtne nav radījusi izplatīšanos un ir izpildītas papildu prasības

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Atkāpes no prasībām

VAAD **var ļaut neiznīcināt** atsevišķus augus ar **vēsturisku nozīmi**, ja ir izpildītas noteiktas prasības:

- ✓ no šiem augiem **ņemti paraugi**, kas ir **laboratoriski testēti** un organisms nav konstatēts
- ✓ Šie augi vai attiecīgā teritorija ir **atbilstoši fiziski izolēti no vektoriem** tā, lai šie augi nesekmētu organisma tālāku izplatību
- ✓ katru augu vektora lidošanas sezonā pārbauda, meklējot organisma klātbūtnes simptomus un pārbaudot fizisku izolāciju. Simptomu gadījumā ņem paraugus un laboratoriski testē

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Augu pārvietošana

Ierobežojumi stādaudzētavām un tirdzniecības vietām, kas atrodas **norobežotajā teritorijā (NT)**

Saimniekaugus, kas vismaz daļu no dzīves cikla **auguši NT, aizliegts** izvest no norobežotās teritorijas, kā arī pārvietot no inficētās zonas uz attiecīgo BZ

Šādus saimniekaugus var atļaut pārvietot, ja tiek **izpildītas konkrētas prasības** (prasības audzēšanas vietai un augu pārvietošanai). Šiem augiem nepieciešamas augu pases

VAAD šādu audzēšanas vietu sarakstu nosūta EK

Operatori, kas piegādā vai saņem šādus augus, 3 gadus glabā informāciju par katru partiju

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Prasības audzēšanas vietai, kas atrodas NT:

- ✓ tā ir reģistrēta 'fitosanitārajā' reģistrā
- ✓ dienests saskaņā ar ISPM standartiem, ir atzinis to par brīvu no organisma un tā vektoriem
- ✓ tā ir fiziski sargāta no organisma ieviešanas ar tā vektoriem
- ✓ ap to ir 100 metru plata teritorija, kurā dienests divas reizes gadā ir veicis oficiālas pārbaudes un kurā visi augi, kam konstatēta inficēšanās ar minēto organismu vai tās simptomi, ir nekavējoties aizvākti, pirms tam nodrošinot to fitosanitāro apstrādi pret organisma vektoriem
- ✓ visu gadu atbilstošā laikā tajā notiek fitosanitārā apstrāde, uzturot to brīvu no organisma vektoriem, ja nepieciešams, augus arī iznīcinot
- ✓ dienests katru gadu veic vismaz divas pārbaudes
- ✓ audzēšanas vietā un 100m teritorijā ap to visā saimniekaugu augšanas periodā ne organisma, ne vektora simptomi nav novēroti, vai, simptomu gadījumā, ir ņemti paraugi un laboratoriski testēti un organisma klātbūtne nav konstatēta

VAAD katru gadu audzēšanas vietā vispiemērotākajā laikā no katras saimniekaugu sugas ņem reprezentatīvo paraugu un to laboratoriski testē

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Kontroles uz ceļiem

VAAD regulāri pārbauda saimniekaugu pārvietošanas nosacījumu ievērošanu, veicot dokumentu un identitātes pārbaudes

Valsts augu
aizsardzības dienests

Fitosanitāro pasākumu piemērošana

Inficētajā zonā aizliegts stādīt datubāzē minētos saimniekaugus, izņemot vietas, kas ir fiziski aizsargātas pret organisma vektoru iekļūšanu

Lai atceltu fitosanitāros pasākumus, **piecus gadus pēc kārtas** jāveic apsekojumi, kuros organismu nekonstatē

Valsts augu
aizsardzības dienests

Eiropas Komisijas mājaslapa

EK mājaslapā pieejamā informācija par *Xylella fastidiosa* - normatīvie akti, izplatība ES un norobežotās teritorijas, vadlīnijas apsekojumu veikšanai, pazīmju attēli, laboratoriskās testēšanas metodes, trešo valstu atsūtītā informācija

[European Commission](#) - [Food, farming, fisheries](#) - [Food Safety](#) - [Plants](#) - [Plant health and biosecurity](#) - [EU Plant Health legislation](#) - [Emergency control measures by species](#) - **Xylella fastidiosa**

https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/emergency_measures/xylella-fastidiosa_en

European Commission > Food, farming, fisheries > Food Safety >

Plants

Open consultation: Oilseed rape T45 (15/02/2019)

A new EFSA opinion for the renewal of products containing or produced from oilseed rape T45 has been published on 14 February 2019. In accordance with Regulation (EC) No 1829/2003 on genetically modified food and feed, the public may make comments on this opinion during 1 month period.

All highlights

FOOD SAFETY: OVERVIEW

GENETICALLY MODIFIED ORGANISMS

PLANT HEALTH & BIOSECURITY

PLANT HEALTH & BIOSECURITY

- Legislation
- Trade within the EU
- Non-EU trade
- Protected zones
- Plant health interceptions (EUROPHYT)
- Harmful organisms outbreaks in the EU
- Expert Group

Valsts augu
aizsardzības dienests

Paldies par uzmanību!